

Stimuleringsprogramma Kansrijke Start 2019-2022

Een terugblik

Pharos

Expertisecentrum gezondheidsverschillen
Arthur van Schendelstraat 600

Inleiding

Vanaf september 2018 wordt op landelijk niveau en in veel gemeenten geïnvesteerd in een kansrijke start voor ieder kind. Vanuit het landelijk actieprogramma Kansrijke Start heeft VWS tal van activiteiten in gang gezet om het veld te ondersteunen bij een lokale of regionale aanpak rond de eerste 1000 dagen van een kind. De eerste 1000 dagen zijn immers cruciaal voor gezondheid, welzijn en latere ontwikkeling.

Aan Pharos is de opdracht verleend om vanuit het Stimuleringsprogramma Kansrijke Start gemeenten te ondersteunen bij de totstandkoming en doorontwikkeling van lokale coalities Kansrijke Start.

Het vormen van lokale coalities¹ is een belangrijke basis van het actieprogramma. Deze coalities stellen gezamenlijk doelen en maken ketenafspraken tussen betrokken organisaties die bijdragen aan het ondersteunen van (aanstaande) gezinnen in een kwetsbare situatie. Wanneer lokale coalities domeinoverstijgend afspraken maken over de samenwerking draagt dit bij aan een betere vroegsignalering en betere zorg, begeleiding en ondersteuning. Dat leidt vervolgens tot een kansrijke start voor meer kinderen, een betere levensloop en uiteindelijk het terugdringen van gezondheidsverschillen.

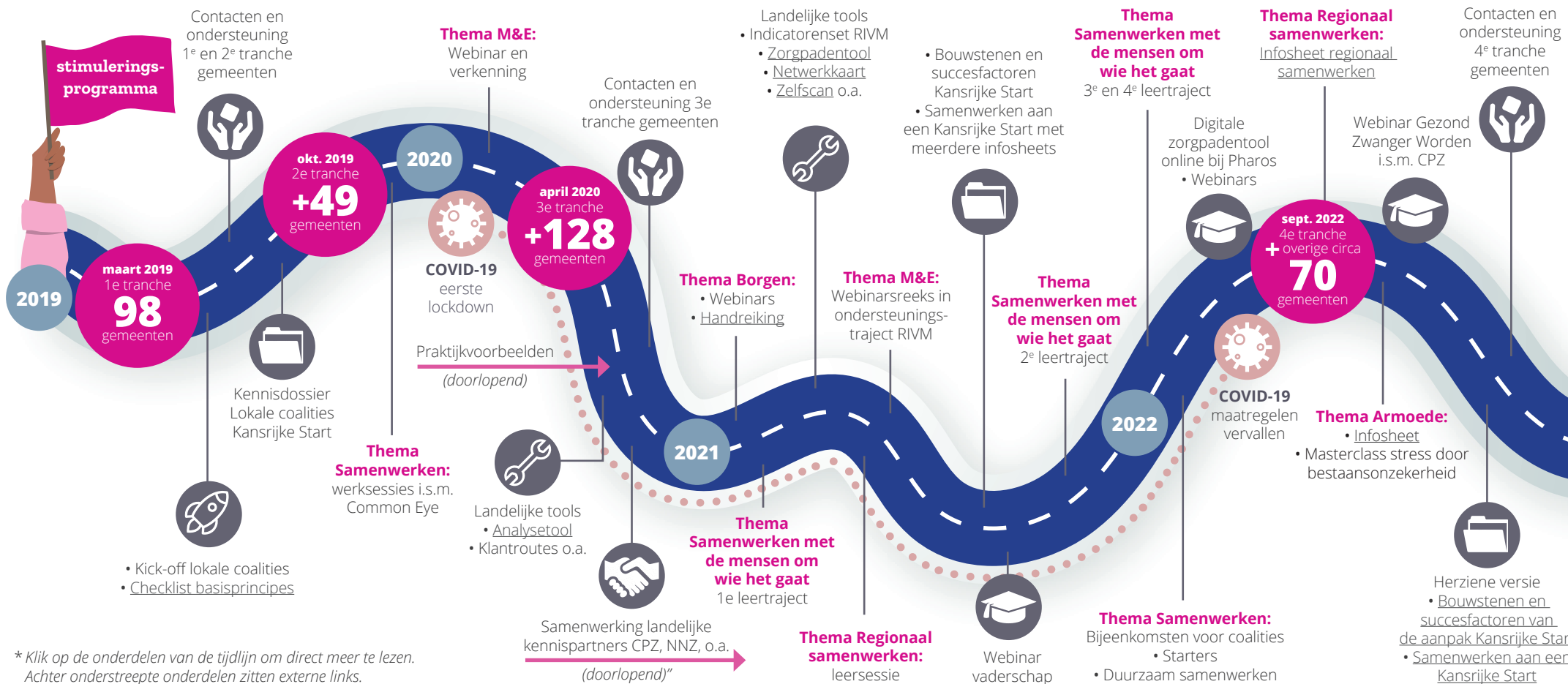
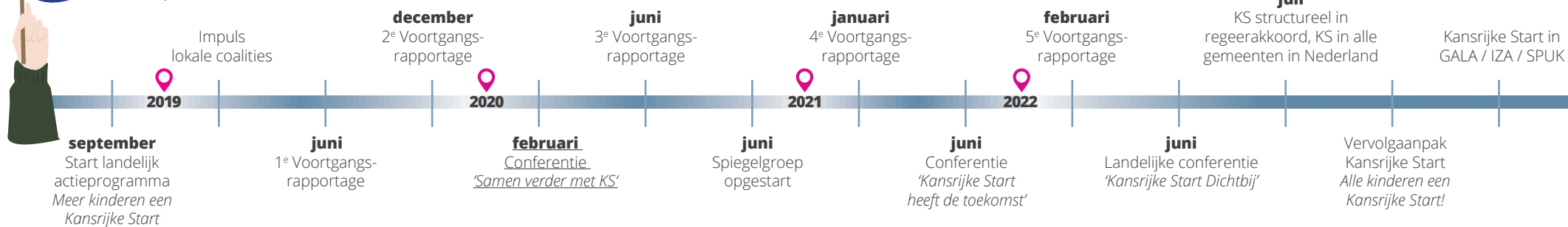
Tegen het eind van 2022 waren reeds 275 gemeenten actief in een lokale coalitie Kansrijke Start en waren er op meerdere plekken ook regionale samenwerkingsverbanden of werden de eerste stappen in die richting gezet. Gaandeweg de totstandkoming en ondersteuning van deze coalities heeft Pharos gebouwd aan een kennisdossier om kennis rond de lokale coalities en Kansrijke Start aanpak te verzamelen, verspreiden richting gemeenten en door te ontwikkelen. Ook heeft het team van Pharos op verschillende manieren bijgedragen aan de communicatieactiviteiten als onderdeel van het landelijk actieprogramma Kansrijke Start. Bijvoorbeeld door het delen van mooie praktijkervaringen via de landelijke nieuwsbrief en het delen van geleerde lessen tijdens de landelijke conferenties. Naast het lokaal adviseren heeft Pharos ook allerlei bijeenkomsten (mede-)georganiseerd om zo kennis te delen en door te ontwikkelen.

In deze rapportage beschrijven we hoe deze verschillende onderdelen van het Stimuleringsprogramma Kansrijke Start door Pharos in de praktijk zijn gebracht.

---

¹ Daar waar lokale coalitie staat, kan ook regionale coalitie gelezen worden. Het niveau waarop de coalitie wordt gevormd, hangt af van de situatie ter plekke en reeds bestaande samenwerkingsverbanden.

landelijk actieprogramma

* Klik op de onderdelen van de tijdlijn om direct meer te lezen. Achter onderstreepte onderdelen zitten externe links.

Lokale coalities Kansrijke Start

Doel lokale coalitie

Om de aanpak Kansrijke Start lokaal en regionaal vorm te geven is een goede samenwerking van belang. Het gaat hierbij om een brede samenwerking: met partners uit het medische en het sociaal domein, met partners uit de informele ondersteuning en natuurlijk met (aanstaande) ouders zelf. We weten dat er meerdere factoren zijn die een kansrijke start beïnvloeden. Naast de genetische aanleg, gezondheid en leefstijl van de ouders spelen de levensomstandigheden en fysieke leefomgeving van (aanstaande) ouders en kind een belangrijke rol. Denk aan armoede, schulden, problemen met huisvesting en in de relatie. Door samen te werken kunnen partners een integrale aanpak neerzetten die past bij de lokale situatie en de mogelijkheden en behoeften van (aanstaande) ouders.

▲ Landelijke startbijeenkomst lokale coalities april 2019

De adviseurs van Pharos stimuleren de lokale coalities toe te werken naar gezamenlijke afspraken tussen het medisch, sociaal en informeel domein; over het versterken van samenredzaamheid in de wijk en de pedagogische basis, het samenwerken met (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie, over vroegsignalering, doorverwijzing en over hoe begeleiding van gezinnen in een kwetsbare situatie voor en tijdens de zwangerschap en na de geboorte, geoptimaliseerd kan worden.

Lokale coalities in de praktijk

Op 11 april 2019 vond de [startbijeenkomst](#) lokale coalities Kansrijke Start plaats in Utrecht, verzorgd door VWS, Pharos, en CPZ. Vanuit Pharos is bijvoorbeeld een workshop gegeven met een aantal koplopers over het vormen van coalities Kansrijke Start. Vanaf dat moment zijn 127 gemeenten van start gegaan met het vormen of versterken van een lokale coalitie Kansrijke Start.

Uit de praktijk

Coalitie Almelo van start

In Almelo startte de coalitie Kansrijke Start formeel in februari 2019, voortbouwend op bestaande contacten. Het begon met informeel overleg tussen Jonge Moederwerk en een verloskundigenpraktijk. Later zijn ook het ziekenhuis (medisch maatschappelijk werk), de wijkcoaches (gemeente), de JGZ en de kraamzorg aangehaakt. De samenwerking tussen het medische en het sociaal domein is in Almelo organisch gegroeid. Met de komst van Kansrijke Start is deze samenwerking geformaliseerd en niet langer alleen afhankelijk van de tijd en inzet van gedreven professionals. Zie [hier](#) een casus uit de coalitie in Almelo.

De activiteiten rondom een kansrijke start verschillen sterk tussen gemeenten en dat geldt ook voor de lokale of regionale samenwerking. In een aantal, met name grote gemeenten zoals Rotterdam, was al langer aandacht voor en inzet op het thema en op meerdere plekken waren al domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden tussen partners opgezet. De coalitie bouwt zoveel mogelijk voort op bestaande lokale netwerken of organisaties die al contact hebben met gezinnen in een kwetsbare situatie en maakt bij voorkeur gebruik van bestaande samenwerkingsverbanden zoals de verloskundige samenwerkingsverbanden(VSV's).

Dé coalitie bestaat niet!

Er is geen blauwdruk of format waar een coalitie Kansrijke Start aan moet voldoen. De ontwikkeling en samenstelling van coalities verschilt sterk, want ook de vertreksituatie, bestaande samenwerkingen en de lokale/regionale problematiek of opgaven verschillen. Er zijn gemeenten waar coalities vanaf de basis opgebouwd zijn. In andere gemeenten is een al bestaande samenwerking versterkt of uitgebreid met nieuwe partners. Het gaat dan vooral om meer partners uit het sociaal domein, maar ook om huisartsen/POH-ers en de kinderopvang of het onderwijs. Er komt meer aandacht voor samenwerken met (aanstaande) ouders en ervaringsdeskundigen en de rol van informele partners bij een kansrijke start. Ook zij worden steeds meer betrokken bij de coalities. Ook zijn er verschillen in focus (armoede, nieuwkomers, scheiding e.d.) of de periode rond de zwangerschap waar men zich op richt (voor, tijdens of na de zwangerschap). Uiteraard zijn er bij alle coalities een aantal dezelfde uitdagingen, stappen en dingen te doen. De adviseurs van Pharos verzamelen deze basisstappen, delen die met alle coalities en werken hun ondersteuning daarop verder uit.

Aansluiten bij lokale opgaven

De adviseurs van Pharos hebben contacten gelegd met alle betrokken gemeenten. Het ging daarbij vaak in eerste instantie om de beleidsmedewerkers van gemeenten die Kansrijke Start in hun portefeuilles hebben (vaak vanuit Jeugd of sociaal domein, in meerdere gevallen ook meerdere beleidsterreinen aangesloten). Later is er ook contact gelegd met lokale en regionale trekkers Kansrijke Start bijvoorbeeld vanuit de GGD en de ROS.

De adviseurs kijken in een gemeente altijd naar de startsituatie, de vragen van de gemeente en de samenwerkingspartners over Kansrijke Start en naar de eerste stappen richting het vormen van een coalitie. Wat zeggen de (perinatale) cijfers over de opgave in de gemeente rond kansrijke start? Hoe duiden de partners deze cijfers en wat zijn de ervaringen van (aanstaande) ouders zelf? Welke inzet en samenwerking is er al? Welke partners zijn belangrijk in deze gemeente/regio?

De adviseurs agenderen het belang van de eerste 1000 dagen en de brede samenwerking bij gemeenten en stimuleren de aandacht van succesfactoren zoals samenwerken met (aanstaande) ouders, samenwerken met vrijwilligersorganisaties (informele ondersteuning), en het volgen en evalueren van de aanpak en samenwerking.

▲ Coalitie Delft in 2019

Uit de praktijk

Coalities vertellen

- Beleidsmedewerkers uit [Delft](#), [Cuijk](#) en [Utrecht](#) vertellen hoe ze aan de slag zijn gegaan met het vormen van een lokale coalitie. Zo ook [Goeree-Overflakkee](#) waar in 2022 gestart is met de lokale coalitie.
- In het voorbeeld van de aanpak van de gemeente [Groningen](#) zie je hoe zij - eerst met de werkgroep 'Zwangeren Centraal' en vanaf 2020 met de 'Coalitie Kansrijke Start Groningen' - gaandeweg de verbinding met sociale partners legden.
- Datzelfde gebeurde in [Den Haag](#), waar de bestaande samenwerking wordt verbreed met sociale partners.

Verschillen

De adviseurs sluiten aan bij de lokale en regionale opgaven van gemeenten: de vragen die de coalities zelf hebben staan centraal. We zagen verschillen in vragen bij gemeenten die starten met een Kansrijke Start-aanpak en de samenwerking daarbij t.o.v. gemeenten die al langer actief waren op de eerste 1000 dagen. Bij hen kwamen al snel ook vragen over het vormgeven van de uitgebreide samenwerking, samenwerken met zorgverzekeraars, het duurzaam maken van de samenwerking en de aanpak of over monitoren en evalueren.

Thema's agenderen en stimuleren

Naast specifieke vragen zijn er in coalities ook meerdere generieke onderwerpen en thema's naar voren gekomen. Zo kwamen er veel vragen over inhoudelijke thema's zoals armoede en regionaal samenwerken aan Kansrijke Start. De adviseurs hebben deze thema's verder uitgewerkt en zijn coalities gaan inspireren en stimuleren hier aandacht aan te besteden. Tijdens de advisering zijn steeds meer geleerde lessen opgedaan over bijvoorbeeld succesfactoren van samenwerking. Deze lessen, zowel rond het proces- als inhoudelijke thema's, zijn we gaan optekenen en proactief gaan delen. Zie verder bij thema's uitgelicht.

Ondersteuning op het bouwen - versterken van coalities

Ondanks de verschillen in vragen per coalitie gaat het bij veel coalities vooral over de vraag hoe te komen tot een coalitie of hoe deze te versterken. Naast advies op maat per coalitie is in 2019 en 2020 ingezet op onderlinge uitwisseling en gezamenlijk leren bijvoorbeeld met in totaal 11 werksessies over Samenwerken i.s.m. Common Eye. Daarin is een onderscheid gemaakt in sessies voor starters en voor coalities die al langer

bezig waren. De lessen uit deze sessies zijn gedeeld met alle coalities. In 2021 is de aandacht uitgebreid naar duurzaam samenwerken en in 2022 is hierover een [landelijke bijeenkomst](#) voor coalities georganiseerd met o.a. drie sprekers die duurzaam samenwerken vanuit hun perspectief nader hebben toegelicht. Nieuwe gemeenten (derde en vierde tranche) zijn op vlieghoogte gebracht met webinars en vragenuurtjes en in een [landelijke bijeenkomst](#) voor starters eind 2022.

Voorbeelden van ondersteuning per gemeente/coalitie

- Advies over te zetten eerste stappen in het vormen/versterken van een coalitie en het delen van ervaringen uit andere gemeenten/coalities.
- Hulp bij het maken van een startfoto met feiten en cijfers en het samen met partners duiden van deze gegevens en het bepalen van vervolgacties. De adviseurs hebben een format ontwikkeld i.s.m. gemeenten, die zij voor de betreffende gemeente kunnen uitwerken met cijfers² en eventueel aanvullen met cijfers van de gemeente of andere partners. De adviseurs kunnen deze ook presenteren. I.s.m. het Erasmus MC is een [toelichting](#) ontwikkeld op de perinatale kerncijfers op [waarstaatjegemeente.nl](#).
- Het gezamenlijke organiseren van een startbijeenkomst en vervolgbijeenkomsten om gezamenlijke ambities, doelen en acties te formuleren. Dit gebeurt vaak in eerste instantie op uitvoerend niveau, maar (later) ook op bestuurlijk niveau.
- Advies bij het vormgeven van de rol van de gemeente in het proces richting lokale partijen en over interne afstemming/samenwerking met andere beleidsterreinen.
- Advies over succesfactoren voor een goede samenwerking zoals een goede trekker, werken vanuit gezamenlijkheid en relatie en verhoudingen en samenwerken op meerdere niveaus (o.a. managers en bestuurders) en communiceren
- Advies over succesfactoren voor een Kansrijke Start-aanpak, zoals samenwerken met de mensen om wie het gaat, monitoren en evalueren, samen leren en borgen van de aanpak en samenwerking.
- Meedenken bij het vertalen van de lokale opgaven naar concrete acties en een plan van aanpak of werkagenda. Meelezen en advies over het plan van aanpak.
- Voor en nabespreken van bijeenkomsten of werkgroepen die ontstaan n.a.v. actiepunten.
- Sparren bij vragen of n.a.v. de stand van zaken.
- Het in contact brengen van de coalitie/trekker met andere coalities/trekkers met dezelfde vragen. Dat gebeurt 1 op 1, met de praktijkvoorbeelden en de adviseurs faciliteren uitwisseling rond een vraagstuk.

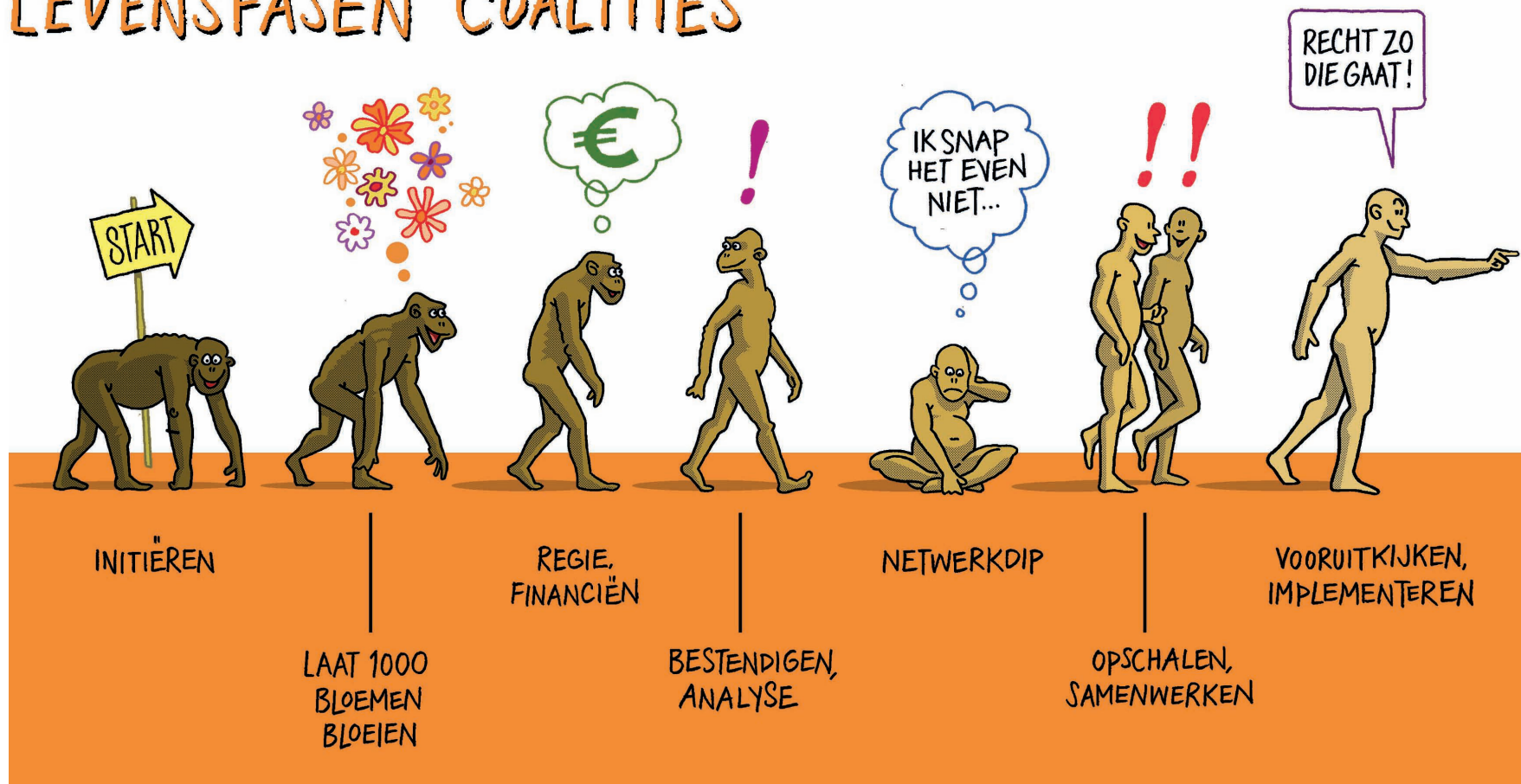
2 Vanaf begin 2019 zijn via [www.waarstaatjegemeente.nl](#) de zogenaamde perinatale kerncijfers per gemeente beschikbaar: het geboortecijfer (CBS-gegevens), de perinatale sterfte, vroeggeboorte en/of te laag geboortegewicht voor de duur van de zwangerschap en start zwangerschapsbegeleiding vóór 10 weken. (Perined-gegevens). Daarnaast is er een aantal gerelateerde cijfers beschikbaar via [waarstaatjegemeente.nl](#).

Regionale samenwerking

Veel gemeenten werken niet alleen lokaal, maar ook regionaal samen aan een Kansrijke Start-aanpak. Gaandeweg zijn er steeds meer regionale samenwerkingen ontstaan. Met name als er overlappende werkgebieden zijn van betrokken partners, vergelijkbare problematieken tussen gemeenten

speelden en de wens er was om krachten te bundelen en van elkaar te leren. Op meerdere plekken is ingezet op het maken van afspraken met partijen die (sub)regionaal werken, denk aan zorgverzekeraars, ziekenhuizen en zorgprofessionals.

LEVENSFASEN COALITIES

Tekening: John Prop

Inspireren en ondersteunen op regionaal samenwerken

Regionaal samenwerken rondom Kansrijke Start kan zinvol zijn vanwege overlappende werkgebieden van betrokken coalitiepartners, vergelijkbare problematieken tussen gemeenten, wensen om krachten en financiën te bundelen, behoeften om van elkaar te leren en eenvoudiger te komen tot samenwerkingsafspraken met partijen die (sub)regionaal werken.

Onze inzet

- Vanuit het Stimuleringsprogramma Kansrijke Start hebben we in de afgelopen jaren de ontwikkelingen op het gebied van regionale samenwerking gevolgd en gebundeld tot een *infosheet Regionaal Samenwerken*. Coalities kunnen deze gebruiken wanneer zij ook regionaal gaan/willen samenwerken en op zoek zijn naar welke stappen ze daarbij kunnen zetten, uitgangspunten, tips en voorbeelden.
- De adviseurs van Pharos *adviseren en ondersteunen* gemeenten en coalitiepartners over mogelijke stappen richting (verdere) regionaal samenwerking, zowel in de betreffende regio's als door het organiseren van een webinar over regionaal samenwerken voor regionaal procesbegeleiders. We dachten mee met regionale plannen van aanpak en deelde voorbeelden uit andere regio's.
- De adviseurs *faciliteren* in een aantal gevallen het voor de eerste keer bij elkaar komen van gemeenten (zoals in Zeeland en West-Brabant en de provincie Utrecht) middels een regiobijeenkomst.
- Op meerdere plekken is ook ondersteund door het *bijdragen aan de invulling van regiobijeenkomsten* door workshops (bijvoorbeeld rond Kansrijke Start & Armoede), presentaties of vooraf meedenken.
- We delen *praktijkvoorbeelden* en koppelen regio's aan elkaar om van elkaar te leren over hun aanpak.

- Samen met AEF hebben we het thema geagendeerd bij de *landelijke coalitie Kansrijke Start* en input gegeven aan het programmteam VWS om te komen tot Basisprincipes voor Regionaal Samenwerken.
- Samen met het programmteam van VWS is op basis hiervan eind 2022 een *'Checklist Basisprincipes regionaal samenwerkingsverband Kansrijke Start'* opgesteld.
- Regionale samenwerking is een basis van de IZA en wordt ook genoemd in het GALA, in de komende periode zullen we samen met het programmteam VWS hier ook aandacht aan blijven besteden en onder andere inzetten op het bijeenbrengen van kennis en ervaringen uit de verschillende regio's zodat van elkaar geleerd kan worden.

▲ Friesland deelt hun ervaringen met regionaal samenwerken

Uit de praktijk

Friesland werkt ook op provinciaal niveau aan Kansrijke Start

In Friesland is Thea Westerink sinds een halfjaar provinciaal aanjager van Kansrijke Start. Bij de lokale coalities ziet zij een grote intrinsieke motivatie om goede geboortezorg aan zwangere vrouwen in een kwetsbare situatie te bieden, maar zij merkt ook dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten en dat kennis weinig gedeeld wordt. Meer kennis onderling delen en gemeenschappelijke thema's provinciaal oppakken, wordt verder vormgegeven, onder andere door het provinciaal lerend netwerk Kansrijke Start. [Lees verder](#).

Uitbreiding Kansrijke Start gemeenten

De gemeenten die Impulsgelden krijgen en daarmee aan de slag gaan met lokale coalities Kansrijke Start zijn in vier verschillende tranches ingestapt, verdeeld over meerdere jaren. De 1e en 2e tranche waren met name de GIDS (Gezond in de Stad) gemeenten (147) en startten in 2018 – 2019. In 2020 kwamen daar de 3e tranche gemeenten bij (128 niet-GIDS-gemeenten) en in 2022 de laatste (ongeveer 77) gemeenten. De uitbreiding betekende voor de adviseurs ook een uitbreiding in hun ondersteuning. Niet alleen in aantallen gemeenten/coalities, maar ook op inhoud. De coalities in de 1e en 2e tranche gemeenten stonden bij de uitbreiding met de 3e tranche gemeenten al goed in de steigers en kregen steeds meer ruimte voor inhoudelijke verdieping. Denk aan thema's als samenwerken met de mensen om wie het gaat, inzet op informele steun, vroegsignalering, samenwerken rond het prenataal huisbezoek, armoede en bestaanszekerheid, vaderschap en vakmanschap (sensitief werken). Coalities werden ondersteund door bijvoorbeeld inhoudelijke sessies, praktijkvoorbeelden uit de coalities en geleerde lessen en webinars.

COVID en de impact op lokale coalities

Vanaf maart 2020 zorgde COVID-19 en de bijbehorende maatregelen tot een onvoorziene wending in het stimuleringsprogramma: er was minder tot geen fysiek contact mogelijk of live bijeenkomen. Dit had een grote impact op de vorming en versterking van de coalities Kansrijke Start. De coronacrisis was enerzijds vertragend op de samenwerking en bij het maken van plannen. Er was minder tot geen fysiek contact mogelijk tussen partners; een essentieel onderdeel van het bouwen van relaties en samenwerking. Maar ook de hoge druk op zorgpartners, men had vaak extra werkzaamheden i.v.m. de coronacrisis, speelde een rol. Gemeenten wilden hen niet nog meer met extra overleg belasten.

Urgentie samenwerking versterkt

Anderzijds werd de noodzaak van een goede samenwerking tussen het medische en sociaal domein sinds de corona-uitbraak door een aantal partners nog sterker gevoeld; zij maken zich sindsdien meer zorgen over het goed bereiken van gezinnen in een kwetsbare situatie, gezondheidsverschillen en

kansenongelijkheid, en over schuldenproblematiek die nu mogelijk verergert. De crisis werkte in deze gemeenten als vliegwiel om zaken in versneld tempo aan te pakken. Er zijn daardoor nieuwe vormen van samenwerking ontstaan of de bestaande samenwerking is verstevigd doordat men snel samen wilde acteren om zwangeren of gezinnen in een kwetsbare situatie juist in deze tijd goed te kunnen ondersteunen.

Digitaal de draad oppakken

In het begin van de coronacrisis kozen veel coalities voor een pauze, maar naarmate de crisis langer duurde zijn de meeste coalities weer digitaal verder gegaan. Bijeenkomsten en ontmoetingen werden digitaal georganiseerd, soms lokaal aangevuld met wandelafspraken om relaties op te bouwen of vast te houden. Een belangrijke vraag voor veel coalities was hoe de energie goed vast te houden in deze coronatijd. Het team van adviseurs heeft coalities hierop proactief geadviseerd en ondersteund door het mee organiseren van deze digitale ontmoetingen en bijeenkomsten en het opzetten van digitale themaborden. Er is meegedacht over alternatieven voor het bouwen van relaties en we stuurden maandelijks een bericht naar alle coalities met goede voorbeelden en mogelijkheden. Het elkaar online ontmoeten en met elkaar overleggen werd steeds meer gemeengoed en sindsdien wordt het online en offline organiseren van bijeenkomsten

Creatieve oplossingen tijdens coronacrisis

- Het stimuleringsprogramma van Pharos ondersteunde bij het verzorgen van interactieve digitale bijeenkomsten in coalities en zag overal creatieve oplossingen ontstaan. Denk aan het lokaal invullen van de klantroutes met behulp van een MIRO-bord, of het delen van belangrijke updates via een digitaal prikbord.
- Ook regionaal ging men digitaal verder zoals in de regio Utrecht waar de GGD samen met Pharos een bijeenkomst rond Kansrijke Start organiseerde waaraan 15 gemeenten deelnamen. En regio Rijnmond waar een serie webinars werd georganiseerd om de betrokken gemeenten te inspireren om aan de slag te gaan met Kansrijke Start en de samenwerking rond de eerste 1000 dagen te versterken.

gecombineerd. Ondanks alle creatieve oplossingen heeft COVID-19 wel gezorgd voor een onvermijdelijke vertraging in het programma. Ook het relatiebeheer van de adviseurs met de trekkers van de coalities werd hierdoor beïnvloed.

Veel wisselingen

De adviseurs hebben gedurende de eerste periode van het stimuleringsprogramma veel wisselingen in contactpersonen Kansrijke Start gezien bij gemeenten, maar ook van coalitiepartners (met name zorgprofessionals) en trekkers. Veel gemeenten kampen met financiële en personeelstekorten. Ook zijn tijdelijke of onervaren medewerkers ingezet op Kansrijke Start. Daarnaast is er een personeelstekort en/of een hoge werkdruk bij coalitiepartners (met name zorgprofessionals). Hun deelname en bijdrage aan de coalitie was daardoor niet continu. In meerdere coalities heeft dat geleid tot vertraging of een 'pauze' in het proces of heeft men opnieuw met het proces moeten starten. Dit ondermijnde de samenwerking en de aandacht voor het thema. In een aantal gevallen was de 'wisseling van de wacht' juist een positieve impuls: kwam er een meer gedreven en ervaren professional voor in de plaats. De adviseurs hebben meerdere malen gesprekken over het belang van de eerste 1000 dagen en de mogelijkheden voor samenwerking opnieuw gedaan. Continuïteit en betrokkenheid was en is één van de aandachtspunten van alle adviseurs.

Domeinoverstijgend samenwerken

Meerdere partners aan tafel

Welke partners precies aan tafel zitten bij een coalitie verschilt en hangt af van de opgaven, ambitie en mogelijkheden van partners. We stimuleren nadrukkelijk een mix van partners uit zowel het medisch- als het sociaal domein, professionals en vrijwilligers (informele ondersteuning) en (aanstaande) ouders of ervaringsdeskundigen. Vaak werken coalities met een kerngroep en/of binnen- en buitenschil. Binnen de coalities zitten vaak in ieder geval de gemeente (vaak vanuit meerdere beleidsterreinen), jeugdgezondheidszorg (JGZ), verloskundigen, kraamzorg, buurt- of wijkteams en welzijn aan tafel. In meerdere coalities zijn ook huisartsen/POH, POP-poli, medisch maatschappelijk werk, kinderopvang, onderwijs of MEE betrokken.

Het informele domein

De adviseurs hebben actief ingezet op de deelname van vrijwilligersinitiatieven en organisaties (informele ondersteuning) aan de lokale coalities. Info over mogelijkheden, tips en praktijkvoorbeelden zijn actief gedeeld via bijvoorbeeld een [infosheet](#). In de praktijk is de samenwerking formeel – informeel binnen coalities een uitdaging. Dit heeft onder andere te maken heeft met het onvoldoende bekend zijn met elkaars werkzaamheden, onderling vertrouwen, maar ook het ontbreken van (financiering voor) tijd bij vrijwilligersinitiatieven om te kunnen investeren in de samenwerking. Pharos heeft landelijk met initiatieven als Steunouders en Humanitas overlegd hoe deze punten verbeterd kunnen worden, bijgedragen aan de conferentie van VWS in 2022 rond dit thema en het thema als een van de speerpunten opgenomen in onze ondersteuning. Ook in het vervolg van het stimuleringsprogramma blijft dit thema, in lijn met het vervolg van het landelijke actieprogramma, een speerpunt.

Uit de praktijk

Leidschendam-Voorburg werkt samen met vrijwilligers

Hevige en langdurige stress tijdens en na de zwangerschap heeft negatieve gevolgen voor de gezondheid van het kind en de band met ouders. De gemeente Leidschendam heeft daarom in hun aanpak via Kansrijke Start stressreductie bij (aanstaande) vaders en moeders centraal staan. Zodat zij zo stabiel mogelijk beginnen aan het ouderschap. Een stevig netwerk van professionals werkt daarbij nauw samen met vrijwilligers van bijvoorbeeld Vader Kracht. [Lees verder](#).

Samenwerken op meerdere niveaus

De coalities streven naar langdurig commitment, ook voorbij de huidige ambtsperiode. Draagvlak op bestuurlijk en managementniveau is daarbij belangrijk. Het maken van heldere afspraken op papier op alle niveaus helpt hierbij. Er is veel gewerkt met intentieverklaringen en een bestuurlijk overleg naast de (uitvoerende) coalities. Ook is er ingezet op het betrekken van de wethouder en de gemeenteraad, bijvoorbeeld door het presenteren van de ambities en het plan van aanpak Kansrijke Start in een raadsvergadering. Kansrijke Start is ook opgenomen in beleid (preventief jeugdbeleid bijvoorbeeld) en/of de lokale en regionale preventieakkoorden. De adviseurs adviseren over deze onderwerpen en stimuleren de aandacht voor het bestuurlijk draagvlak en het regelen van de randvoorwaarden bij managers voor de coalities. De adviseurs verzorgen samen met verschillende coalities presentaties/bijeenkomsten voor managers en raadsleden en bereiden met beleidsmedewerkers van gemeenten de gesprekken met wethouders voor. Zij delen verder goede ervaringen en intentieverklaringen uit gemeenten en regio's met andere coalities.

Uit de praktijk

Bestuurders ondertekenen intentieverklaring in Delft

In Delft is voor de zomer (2019) gestart met verkennende gesprekken met de eerste en tweedelijnsverloskundigen, de zorgverzekeraar, de Jeugd Gezondheidszorg en met welzijnsorganisaties. Doel van deze gesprekken was te weten of er voldoende draagvlak was bij alle partijen om op bestuurlijk niveau tot een coalitie te komen. Tot nu toe werkten de partners teveel in gescheiden werelden. Dat draagvlak voor een coalitie bleek er te zijn! Begin oktober tekenden de bestuursleden van acht organisaties de samenwerkingsovereenkomst om hulp aan (aanstaande) ouders en kinderen in een kwetsbare situatie te verbeteren. [Lees verder](#) en ook hoe het nu met de [coalitie](#) in Delft gaat.

Kennis en ervaringen delen en ontwikkelen; samen leren

De adviseurs maakten in hun ondersteuning van coalities in eerste instantie gebruik van bestaande kennis rond Kansrijke Start, goede voorbeelden uit gemeenten die voorlopen en geleerde lessen uit andere, eerdere (stimulerings-) programma's zoals HP4All en Programma Sociaal Domein (Traject 'Gezondheidsverschillen verminderen' thema Veilige, kansrijke en gezonde start). De adviseurs zijn ook betrokken geweest bij deze programma's en hebben input gegeven op het eindproduct van het programma Sociaal Domein onderdeel Veilige, kansrijke en gezonde start.

Daarnaast is kennis uit andere Pharos programma's relevant voor Kansrijke Start benut. We hebben samengewerkt met bijvoorbeeld Gezond Opgroeien (sensitief werken, [vaderschap](#), kraamzorg e.d.), effectieve communicatie en het bereiken en betrekken van inwoners en GezondIn (o.a. M&E en bestaanszekerheid). Gaandeweg is door vragen uit coalities en de thema's die van belang zijn bij een kansrijke start en samenwerking daarbij, kennis verder ontwikkeld of vertaald naar coalities Kansrijke Start. Zowel binnen het landelijke actieprogramma als vanuit het stimuleringsprogramma lokale coalities.

Kansrijke Start-instrumenten

Vanuit het stimuleringsprogramma is meegewerkt aan meerdere Kansrijke Start- instrumenten en de implementatie daarvan.

- De adviseurs hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van meerdere landelijke instrumenten, zoals de [Analysetool](#). De adviseurs zorgden ervoor dat de tool uitgetest kon worden bij gemeenten en hebben n.a.v. deze test voorstellen voor aanpassing gedaan. Begin 2021 heeft Pharos (in overleg met CPZ) een voorstel gedaan met aanpassingen aan de instructie en stellingen. De tool is uiteindelijk ook op de Pharos-site geplaatst.
- De adviseurs lazen mee met de [Menukaart](#) en de [Wegwijzer financiën](#) en gaven input op de ontwikkeling van de Klantroutes.

- De adviseurs droegen bij aan de sessies rond de ontwikkeling van de *RIVM-monitor* en de *lokale indicatorenset* (zie ook thema Monitoring en evaluatie).
- Er is meegedacht en input geleverd voor de *Wegwijzer Kansrijke Ontmoeting* van CPZ.

Een aantal Kansrijke Start-instrumenten is ook in beheer van Pharos waarbij Pharos zorg draagt voor het onderhoud, de evaluatie en doorontwikkeling

Netwerkaart en Zelfscan

De *netwerkaart* en *zelfscan* Kansrijke Start zijn in 2021 ontwikkeld door AEF en Common Eye, met input van Pharos. De netwerkaart is een hulpmiddel voor professionals om het netwerk van (aanstaande) ouders in beeld te krijgen. Het gaat zowel om steun van mensen uit hun eigen netwerk als betrokken professionals.

De tool bestaat uit een stappenplan om het netwerk van ouders in beeld te

brengen en een handreiking voor professionals over hoe je met ouders in gesprek kunt gaan over hun netwerk. De zelfscan is gebaseerd op de ervaringen van ouders, professionals en experts.

Digitale zorgpadentool

In 2022 is de *Digitale Zorgpadentool* gepubliceerd. In de zorgpaden wordt voor belangrijke risicosituaties zoals verslaving, financiën en schulden, of psychische problematiek, beschreven welke samenwerkingsafspraken er zijn gemaakt, welke ondersteuning lokaal beschikbaar is, en door wie (inclusief contactgegevens) deze worden geboden. Gemeenten kunnen de zorgpadentool vullen met de lokale informatie, zodat professionals snel de juiste ondersteuning in een gemeente kunnen vinden. Pharos heeft de zorgpadentool in beheer en organiseert twee tot drie keer per jaar een redactieraad waarin de feedback van gebruikers wordt opgepakt. Bij de lancering van de tool heeft Pharos verschillende webinars georganiseerd om de tool te kunnen vullen en over het inzetten van de tool in de praktijk.

De adviseurs hebben de landelijke instrumenten onder de aandacht gebracht bij coalities en het gebruik ervan gestimuleerd in hun advies en via webinars over deze tools. De tools kwamen ook aan bod bij workshops vanuit Pharos tijdens landelijke bijeenkomsten en conferenties. Ook zijn de tools verwerkt in de themadocumenten en infosheets van Pharos. We hebben gestimuleerd dat lokale coalities interventies toepassen door hen hierover te informeren via bijvoorbeeld de menukaart.

Communicatie

Vanuit het stimuleringsprogramma is een actieve bijdrage geleverd aan de uitvoering van het communicatieplan van het Actieprogramma Kansrijke Start. Hiertoe zijn meerdere communicatieactiviteiten uitgevoerd.

- Dat begon met een bijdrage aan de kick-offbijeenkomst in april 2019 en later ook bij de landelijke conferenties Kansrijke Start, met bijvoorbeeld de ervaringsverhalen van (aanstaande) ouders en mooie voorbeelden uit de coalities.
- Communicatie bereidde samen met de adviseurs het werkbezoek van de Directeur-generaal Marjolein Sonnema in oktober 2020 aan de coalitie van Meppel voor.

- Communicatie heeft samen met de adviseurs een maandelijkse bijdrage aan de VWS Kansrijke Start-nieuwsbrief verzorgd met praktijkvoorbeelden en nieuwsberichten.
- Ook hebben zij voor de verschillende voortgangsrapportages van VWS artikelen en filmpjes gemaakt n.a.v. interviews met coalities en ervaringsdeskundigen.

Uit de praktijk

Praktijkvoorbeelden ter inspiratie

Gemeenten en coalities hebben veel behoeften aan leren en ervaringen van andere gemeenten en coalities. Een manier om dat te faciliteren is het uitwerken van praktijkvoorbeelden uit coalities met verschillende onderwerpen/focus. Denk bijvoorbeeld aan het starten van een coalitie, samenwerken met de mensen om wie het gaat, evalueren van de samenwerking of samenwerken in wijknetwerken. Coalities zijn geïnterviewd waarna artikelen zijn uitgewerkt en online zijn geplaatst. Deze praktijkvoorbeelden zijn verspreid via de VWS Kansrijke Start-nieuwsbrieven van VWS.

De adviseurs hebben deze praktijkvoorbeelden gericht aangereikt tijdens hun advisering van gemeenten/coalities en betrokken meerdere 'voorbeeld coalities' bij bijeenkomsten en webinars. Alle voorbeelden zijn [hier](#) te vinden.

Ervaringsverhalen

In samenwerking met communicatie zijn meerdere ervaringsverhalen van (aanstaande) ouders opgetekend. Via [podcastst](#) en [filmpjes](#) vertellen zij hun ervaringsverhaal. Dit zijn mooie voorbeelden van resultaten van Kansrijke Start bij de mensen om wie het gaat. Deze filmpjes en podcasts werden bijvoorbeeld getoond tijdens presentaties in coalities en landelijke bijeenkomsten.

▲ Moeder Adonia deelt haar ervaringen

Van kennisdossier naar themadocumenten en infosheets

Pharos ontsluit de ervaringen die opgedaan worden in de praktijk van de lokale coalities via diverse communicatiekanalen en richting samenwerkingspartners. Een voorbeeld daarvan is het *kennisdossier 'Lokale coalities Kansrijke Start'*. Het kennisdossier is in eerste instantie samengesteld i.s.m. het Erasmus MC en programma Gezond Opgroeien Pharos n.a.v. de vragen en kennisbehoeften uit de praktijk. Deze kennis is door het team verspreid binnen de coalities en verder doorontwikkeld op basis van weer nieuwe inzichten, tools, voorbeelden en vragen. Zo hebben gemeenten en coalities beschikking over actuele kennis, informatie en goede voorbeelden om zelf in te zetten bij hun lokale coalities en aanpak Kansrijke Start.

Actueel houden

Het kennisdossier is meerdere malen geactualiseerd en uiteindelijk verder ontwikkeld tot twee themadocumenten: *'Bouwstenen en succesfactoren van de aanpak Kansrijke Start'* en *'Samenwerken aan een kansrijke start'*. In deze documenten worden kennis, ervaringen, tips, handvatten om aan de slag te gaan en praktijkvoorbeelden gedeeld. Vanuit deze themadocumenten wordt verwezen naar zogenaamde infosheets die ingaan op specifieke thema's en onderwerpen relevant voor Kansrijke Start en samenwerking Armoede & schulden, Veiligheid, Nieuwkomers, Samenwerken met de mensen om wie het gaat, Monitoring & evaluatie, samenwerken met informele organisaties, -geboortezorgpartners, -huisartsen en -zorgverzekeraars e.d. Voor de samenstelling van deze *infosheets* is samengewerkt met meerdere collega's en partners zoals het CPZ en is bestaande kennis vertaald naar adviezen en toepassing voor coalities Kansrijke Start. De infosheets worden nog altijd doorlopend actueel gehouden.

Thema's uitgelicht

Coalities hebben behoefte aan samen leren op maat. Daarom organiseerde Pharos vanuit het stimuleringsprogramma de afgelopen jaren op verschillende thema's meerdere goedbezochte webinars, pop-up-bijeenkomsten, werksessies en meerdere leertrajecten. Daarmee kwamen de kennis en ervaringen op papier (de themadocumenten en infosheets) tot leven en deze bijeenkomsten gaven weer input voor het verder verrijken van de themadocumenten en infosheets. We lichten deze ondersteuning hieronder op een aantal thema's uit: samenwerken met de mensen om wie het gaat, monitoring & evaluatie en armoede & schulden.

Samenwerken met de mensen om wie het gaat

Kansrijke Start richt zich op (aanstaande) moeders en vaders in kwetsbare situaties. Voor hen willen we het aanbod voor, tijdens en na de geboorte beter maken. De basis daarvoor zijn de mensen om wie het gaat en hun vragen en behoeften. Dit betekent dat coalities van meet af aan ook de mensen om wie het gaat een plaats moeten geven aan de coalitietafel. Zodat ervaringen en perspectieven van niet-professionals meegewogen worden bij veranderingen in uitvoering en beleid. Zonder hen wordt de kans groter dat maatregelen en interventies de plank misslaan, niet aansluiten en dat je niet de doelgroep bereikt die je wilt bereiken. We merken dat coalities de stap van willen naar kunnen en doen nog moeilijk weten te zetten.

Onze inzet

- Een *webinar* in 2020 over het thema voor coalities.
- Vier *leertrajecten* Samenwerken met de mensen om wie het gaat sinds 2021. Hieraan hebben telkens meerdere coalities deelgenomen. In het leertraject gaan deelnemers aan de slag met hun lokale vraagstuk op het thema. Het leertraject brengt inspiratie en uitwisseling van kennis en ervaringen door ervaringsdeskundigen, andere experts op specifieke thema's en koploper coalities. Er is een aantal sessies met alle deelnemers en advies – op maat bijeenkomsten per coalitie/gemeente. Deze werkwijze is ook een pilot

geweest voor leertrajecten over andere thema's in het vervolg van het stimuleringsprogramma vanaf 2023.

- Het *agenderen* van het thema en vooral de mogelijkheden en voorbeelden om samen te werken met de mensen om wie het gaat bij de coalities en waar nodig is verdere ondersteuning ingezet.
- Het inspireren van coalities met *praktijkvoorbeelden*.
- De *mensen om wie het gaat een stem geven* tijdens bijeenkomsten, webinars en in podcasts en ervaringsverhalen.
- Een *infosheet* over het thema met voorbeelden, tips en tools om zelf stappen te zetten gebundeld.
- Het thema invullen tijdens verschillende *bijeenkomsten* die Kansrijke Start organiseerde, zoals de landelijke conferentie en tijdens de werkconferenties voor coalities medio september en in november in 2022.
- Het ondersteunen van de door VWS in het leven geroepen *landelijke spiegelgroep*.

Uit de praktijk

Utrecht werkt samen met (aanstaande) ouders

Samenwerken met de mensen om wie het gaat, levert heel veel op. Dat is de ervaring van de lokale coalitie Kansrijke start Utrecht. In deze coalitie werken professionals, beleidsmakers én (aanstaande) ouders aan netwerken in de wijk. Een voorbeeld hiervan is de groep, 'Wij, Moeders voor elkaar', waarin moeders elkaar ondersteunen en helpen. Samenwerken met (aanstaande) ouders vraagt een andere houding van professionals. Ook beleidsmakers nemen de inzichten mee van mensen in de wijk bij het ontwikkelen van nieuw beleid. Een duurzame samenwerking waarbij (aanstaande) ouders meedenken en -werken aan projecten die aansluiten. "Belangrijk is waardering te tonen aan ouders die zich inzetten voor de wijk." [Lees verder over dit voorbeeld.](#)

Monitoring & Evaluatie

Monitoren en evalueren (M&E) van de aanpak helpt bij het zichtbaar maken van verandering, met het bijsturen & doorontwikkelen en uiteindelijk het borgen van de aanpak. M&E van de samenwerking is een belangrijk middel om de samenwerking rond Kansrijke Start verder te ontwikkelen en te onderhouden. Stilstaan bij hoe de samenwerking gaat en zien wat het oplevert, werkt enthousiasmerend, geeft energie en maakt samen leren mogelijk. Bovendien kan er veel veranderen, denk aan: nieuwe partners, veranderingen bij organisaties, onverwachte ontwikkelingen en nieuwe opgaven. Gezamenlijke doelen zijn de basis voor M&E. Veel coalities vinden M&E een lastig onderwerp en ook één die vaak weinig aandacht krijgt en pas laat wordt ingezet. We stimuleren de inzet op M&E (inclusief doelen stellen) en adviseren over hoe coalities dit kunnen doen.

Onze inzet

- Het ondersteunen van coalities die starten met M&E en hun plannen daarvoor vorm willen geven met tools en een stappenplan met [tips in de infosheet M&E](#). Coalities worden hierop geattendeerd door de adviseurs en waar nodig verder op geadviseerd.
- Het inspireren van coalities met *praktijkvoorbeelden* over M&E van de aanpak en van de samenwerking.
- Het organiseren van een *serie webinars* in samenwerking met Gezondin/ Platform31: de basis van M&E, M&E van de samenwerking en het gebruik van verhalen bij M&E (In totaal zes webinars). Deze vinden plaats binnen het ondersteuningstraject van het RIVM. We werken samen met hen op het thema M&E binnen Kansrijke Start. We hebben daarvoor periodiek overleg, zijn betrokken bij de thematafels of leveren daar een bijdrage aan en hebben meegedacht tijdens de ontwikkeling van de *lokale indicatorenset Kansrijke Start*. De adviseurs brengen deze onder de aandacht van de lokale coalities en koppelen eventuele vragen daarover weer terug naar het RIVM .
- Opzet en uitwerking van de *verkenning* (voor een ondersteuningstraject op M&E) naar de vragen en behoeften van coalities rond M&E in samenwerking met Platform31 in 2020 in opdracht van VWS. Hiertoe zijn interviews geweest met elf koploper coalities/gemeenten en regio's.

Uit de praktijk

Coalitie Eindhoven monitort de samenwerking

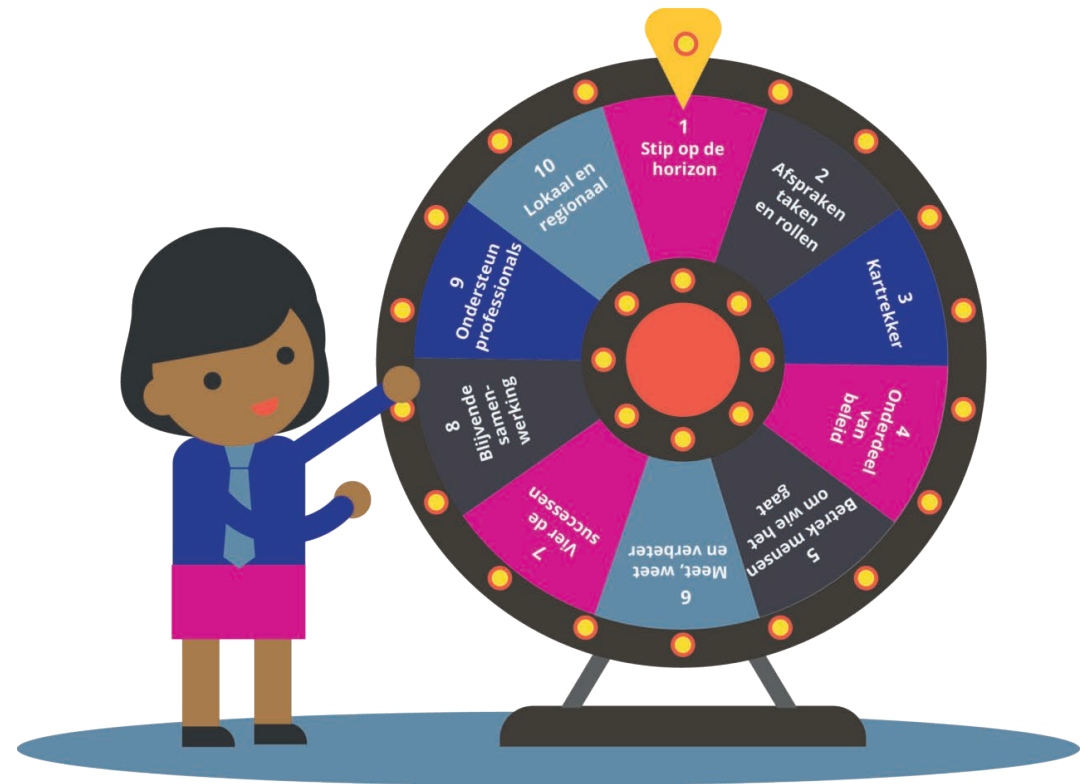
Het verbeteren van de samenwerking is een van de speerpunten voor de Eindhovense coalitie Kansrijke start. Samenwerken gebeurt niet alleen binnen de coalitie, maar ook met de achterban. Hoe ervaren zij de samenwerking? Om op deze vraag een antwoord te krijgen zette de coalitie een vragenlijst uit onder medewerkers van de partnerorganisaties. Lees [hier](#) hoe dat verliep en wat dit opleverde voor de samenwerking.

Borgen

We willen, met de inzet vanuit het stimuleringsprogramma, bereiken dat lokale coalities een duurzame verandering realiseren in de ondersteuning van gezinnen in een kwetsbare situatie tijdens de eerste 1000 dagen. Een betere samenwerking van geboortezorg, sociaal domein en informele zorg die moet leiden tot een stevige pedagogische basis en toegankelijker, tijdiger en vertrouwer aanbod voor (aanstaande) moeders en vaders en hun kinderen in een kwetsbare situatie. Uiteindelijk zal de aanpak en de samenwerking duurzaam moeten worden. Kansrijke Start is immers geen project, maar een beweging.

Onze inzet

- We agenderen het borgen van de Kansrijke Start-aanpak bij coalities en inspireren hen om hier tijdig actie op te ondernemen. Hierbij gebruiken we de *Handreiking '10 aandachtspunten voor borging Kansrijke Start'* (2021). We hebben hier voor coalities ook een webinar over gegeven. Het thema borgen wordt door onze adviseurs waar dit passend is onder de aandacht gebracht van lokale coalities en regionale bijeenkomsten (zoals in de regio Utrecht in oktober 2022).
- Begin 2022 zijn meerdere *coalities geïnterviewd* over wat zij belangrijke thema's vinden binnen de borging van Kansrijke Start. Met de punten daaruit is de ondersteuning op dit thema verder verdiept.

Armoede & schulden

Het ervaren en hebben van financiële problemen vormt een risico op een minder goede start voor (aanstaande) gezinnen, mede door de gevolgen op bijvoorbeeld mentaal welbevinden en leefstijl. Meerdere coalities en gemeenten hebben het thema in het kader van Kansrijke Start geagendeerd en zijn op zoek naar handvatten en inspiratie. We merken dat professionals zich niet altijd bewust zijn van de impact van dit thema op een kansrijke start, dat zij behoefte hebben aan gespreksvaardigheden en/of de mogelijkheden van hulp en ondersteuning in hun gemeente niet kennen.

Onze inzet

- Het delen van *praktijkvoorbeelden* van de inzet op het thema vanuit coalities Kansrijke Start
- Een *infosheet met vier handvatten* voor coalities om met dit thema aan de slag te gaan.
- Een *masterclass over bestaans(on)zekerheid* en stress (2022), waarbij zowel gemeenten als professionals deel konden nemen en hebben geleerd en ervaren wat het betekent om in armoede te leven én wat je als professional en/ of als coalitie kan doen om de stress te verlichten en gezinnen zo'n situatie te ondersteunen.
- Het voorbereiden van een coalitiemeeting (verkenning vragen en behoeften) en *expertmeeting* in januari 2023 in voorbereiding van verdere ondersteuning op het thema vanuit het Stimuleringsprogramma (o.a. starten leertraject 2023) in samenwerking met VWS en SZW en meerdere partijen die met dit onderwerp aan de slag zijn (NCJ, NJI, Alliantie Kinderarmoede, Divosa, Sterk uit armoede, Movisie et cetera).
- *Presentaties/workshop* geven tijdens regio-, coalitie- en landelijke bijeenkomsten over het thema.
- *Gesprekken* met VWS - SZW over gezamenlijke inzet op het thema en verdere samenwerking.

Uit de praktijk

Ervaringsdeskundige armoede in coalitie

Een ervaringsdeskundige armoede maakt deel uit van de coalitie in Groningen, waar armoede een van de speerpunten is in de coalitie Kansrijke Start. Dankzij de inzet van de ervaringsdeskundige groeit het bewustzijn over de impact van (langdurige) armoede op gezinnen en wat dat betekent voor je handelen als professional. [Lees](#) het volledige interview.

Samenwerking met landelijke kennispartners

Bij de doorontwikkeling van de kennis rondom Kansrijke Start heeft Pharos nauw samengewerkt met landelijke kennispartners.

- Met het CPZ heeft Pharos een regelmatig afstemmingsoverleg. We hebben bijgedragen aan de landelijke bijeenkomsten van CPZ in het kader van Kansrijke Ontmoetingen in 2019 en 2020. Er is meegedacht met de conferentie van het CPZ eind 2022. Samen met het CPZ en VWS is een Webinar Gezond Zwanger Worden georganiseerd als aftrap voor het leertraject rond dit thema in 2023.
- Met het RIVM samen heeft Pharos een regelmatig afstemmingsoverleg waarin we de activiteiten over en weer uitwisselen en op elkaar afstemmen (zie ook M&E). We denken mee bij onder andere de (door-)ontwikkeling van de lokale indicatorenset en bij de landelijke vragenlijst Kansrijke Start voor gemeenten.
- Ook met het NCJ heeft Pharos een goede samenwerking, bijvoorbeeld rond de implementatie van het Prenataal Huisbezoek JGZ en de handreiking armoede.
- ZonMW en Pharos hebben het leernetwerk Onbedoelde Zwangerschap en Kwetsbaar Jong Ouderschap en Kansrijke Start aan elkaar verbonden. Ook is er afstemming geweest met het programma Jeugd bij ZonMW.
- Daarnaast is er veel overleg geweest met het programma Nu Niet Zwanger. En heeft afstemming plaatsgevonden met allerlei landelijke programma's en initiatieven zoals Taalschatten, Geweld Hoort Nergens Thuis en Scheiden zonder Schade. Ook is deelgenomen aan de werkgroep Beter Signaleren met als eindproduct de werkagenda Beter Signaleren.
- Pharos heeft bijgedragen aan de werkgroep preconceptionele gezondheid, bij het onderdeel verbinden van het sociaal en medisch domein.
- Vanuit het thema Armoede is er verbinding gezocht met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en verschillende landelijke organisaties die actief zijn op dit thema.
- Bij de Voor de Jeugd Dag van het NJI heeft Pharos jaarlijks een bijdrage vanuit het stimuleringsprogramma verzorgd.

Landelijke conferentie en bijeenkomsten

- De landelijke kick-off bijeenkomst van het stimuleringsprogramma in 2019 en de landelijke conferenties Kansrijke Start (2020 – 2022) organiseerde VWS i.s.m. Pharos en CPZ. We verzorgden vanuit het stimuleringsprogramma (en ook vanuit andere Pharos programma's met name Gezond Opgroeien) meerdere workshops op diverse thema's en zorgden voor de bijdrage van ervaringsdeskundigen en lokale - regionale coalities aan de bijeenkomsten.
- Het team heeft bijgedragen aan de voorbereidingen en uitvoer van de bijeenkomsten van landelijke coalitie Kansrijke Start, bijvoorbeeld rond het thema community en regionalisering. Net als aan de stuurgroepen en bijeenkomsten van het landelijk programmteam.

- We dachten mee met de opbouw en doorontwikkeling van de Spiegelgroep Kansrijke Start: een groep ervaringsdeskundigen verbonden aan het landelijk actieprogramma.
- We verzorgden i.s.m. VWS (en CPZ) de kick-offbijeenkomsten voor nieuwe gemeenten (derde tranche in 2020 en vierde tranche in 2022).
- We droegen bij aan de landelijke bijeenkomsten van CPZ (en NCJ) in het kader van Kansrijke Ontmoetingen in 2019 en 2020. En er is meegedacht met de conferentie van het CPZ eind 2022 en samen met hen is een webinar Gezond Zwanger Worden georganiseerd als aftrap voor het leertraject rond dit thema in 2023.
- Op de studiedagen van het Pharos programma GezondIn verzorgde we twee keer een workshop over Kansrijke Start.

Samen verder met Kansrijke Start

Met de vervolgaanpak Kansrijke Start 2022-2025 en het structureel opnemen van Kansrijke Start in het regeerakkoord, is ook het stimuleringsprogramma verlengd. De komende jaren van het stimuleringsprogramma zullen in het teken staan van een verdere verzelfstandiging van de coalities en een afbouw van de ondersteuning door de adviseurs.

Het komen tot een stevige Kansrijke Start vraagt om een lange adem.

Omdat het om een complex verandervraagstuk gaat, maar ook door de vele wisselingen, het bereiken van de achterban van de deelnemers van een coalitie, en het krijgen van commitment op alle lagen (ook die van het management). Op dit moment is er nog een groot verschil in de aanwezige kennis tussen de langer bestaande en de nieuwere of nog te vormen coalities. Wanneer de basis op orde is, ontstaat in coalities meer ruimte voor inhoudelijke verdieping. In gevorderde coalities zorgt deze verdieping soms voor complexe vraagstukken over het toepassen van kennis en theorie in de praktijk. De verlenging van het stimuleringsprogramma geeft coalities de kans om op gelijke vlieghoogte te komen, te leren van ervaringen en lessen uit eerdere tranches en de krachten te bundelen.

Heb je na het lezen van dit document nog vragen? Neem dan telefonisch contact op met de Pharos adviseur of stuur een mail naar Kansrijkestart@pharos.nl.